

Fråga om ett lettiskt bolag, som tecknat hängavtal till byggavtalet, brutit mot kollektivavtalet genom att inte iaktta byggavtalets löne-, ersättnings- och arbetstidsbestämmelser samt byggavtalets regler om lönespecifikationer och om att löpande lämna granskningsuppgifter och därutöver om bolaget förhandlingsvägrat. Arbetsdomstolen har funnit att bolaget gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott genom att bl.a. inte följa byggavtalets regler om lön och att det allmänna skadeståndet i den delen ska bestämmas med beaktande av den förtjänst bolaget gjort genom att betala för låga timlöner.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2018-12-19
StockholmDom nr 78/18
Mål nr A 49/17**KÄRANDE**

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Annett Olofsson, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 Stockholm

SVARANDE

SIA "BTK Buve", 502070-2352, reg nr LV40103246025,
Eveles iela 12 k-2, LV-1013 Riga, Lettland

SAKEN

allmänt skadestånd för kollektivavtalsbrott m.m.

Bakgrund

SIA "BTK Buve" (bolaget) är ett lettiskt bolag. Under första halvåret 2016 utförde bolaget byggnadsarbeten i Linköping. Bolaget utförde arbetet med egna anställda, med hemvist i Lettland.

Bolaget och Svenska Byggnadsarbetareförbundet (förbundet) har träffat kollektivavtal i form av s.k. hängavtal till byggavtalet. I hängavtalet anges bl.a. följande.

§ 1 Avtalets innebörd och omfattning

Detta avtal har med iakttagande av nedan angivna ändringar och tillägg samma innebörd och omfattning som mellan Sveriges Bygginstrumenter och Byggnads vid varje tidpunkt gällande överenskommelser av kollektivavtals karaktär.

...

§ 8 Tvister

Tvister, hänförliga till de kollektivavtal som blir gällande mellan arbetsgivaren och Svenska Byggnadsarbetareförbundet och dess lokalavdelningar genom ingående av detta kollektivavtal, skall avgöras med tillämpning av svensk lag och kollektivavtalen.

...

De aktuella arbetstagarna är inte och var inte – när arbetena i fråga utfördes – medlemmar i förbundet.

Tvist har uppstått mellan parterna om bolaget under den aktuella tiden gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott genom att inte iaktta byggavtalets löne-, ersättnings- och arbetstidsbestämmelser samt byggavtalets regler om löne-

specifikationer och om att löpande lämna granskningsuppgifter till förbundet. Det är också tvistigt om bolaget gjort sig skyldigt till brott mot förhandlingsskyldigheten enligt medbestämmandelagen.

Arbetsdomstolen meddelade tredsdom mot bolaget den 21 februari 2018 (dom nr 12/2018). Bolaget har ansökt om återvinning och handläggningen har återupptagits.

Yrkanden m.m.

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till förbundet betala allmänt skadestånd med

1. 100 000 kr för brott mot byggavtalets regler om prestationslön som huvudlöneform och om skyldighet att kalla till löneförhandling (§ 3 punkten 2.2.1),
2. 1 100 000 kr för brott mot byggavtalets lönebestämmelser (§ 3 punkten 3.1 samt § 2 punkterna 5 och 6.1)
3. 100 000 kr för brott mot byggavtalets regler om arbetstid (§ 2 punkterna 1.1 och 1.4),
4. 100 000 kr för brott mot byggavtalets regler om granskningsuppgifter (§ 3 punkterna 10.1 och 10.2),
5. 100 000 kr för brott mot byggavtalets regel om lönespecifikationer (§ 7 punkten 2), och
6. 80 000 kr för brott mot 10 § medbestämmandelagen.

Förbundet har yrkat ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från dag för delgivning av stämning, den 12 juni 2017, till dess betalning sker.

Bolaget har bestritt samtliga yrkanden och har inte vitsordat några belopp avseende allmänna skadestånd eller sättet att beräkna räntan. Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att bolaget är skadeståndsskyldigt har bolaget yrkat att skadestånden ska sättas ned eller jämkas till väsentligt lägre belopp än de som yrkats.

Förbundet har bestritt att det föreligger jämningskäl.

Förbundet har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Parterna har till utveckling av sin talan anfört huvudsakligen följande.

Förbundet

Hängavtal

Bolaget är verksamt i byggbranschen och har sitt säte i Lettland. Bolaget och förbundet tecknade ett s.k. hängavtal till byggavtalet år 2011. Hängavtalet ingicks frivilligt, utan stridsåtgärder från förbundets sida. Det gäller tills vidare med viss ömsesidig uppsägningstid.

Genom att ingå hängavtalet har bolaget, gentemot förbundet, åtagit sig att följa byggavtalets regler och tillämpa det även på arbetstagare hos bolaget som inte är medlemmar i förbundet.

Av § 8 i hängavtalet framgår att tvister hänförliga till avtalet ska avgöras med tillämpning av svensk rätt.

Granskningsärende

Under perioden januari–maj 2016 utförde bolaget som underentreprenör arbete på projektet kvarteret Alnen i Linköping. Bolaget använde sig av arbetstagare från Lettland som var anställda hos bolaget och som därmed var i Sverige utstationerade arbetstagare, i enlighet med utstationeringsdirektivet. Förbundet hade inga medlemmar bland de aktuella arbetstagarna.

Under sommaren 2016 inledde förbundet ett granskningsärende avseende de anställningsvillkor som tillämpades av bolaget för arbetstagarna på den aktuella arbetsplatsen. Förbundet fick av bolaget del av listor över vilka arbetstagare hos bolaget som arbetat på projektet för bolagets räkning under den aktuella perioden och när de arbetat. Listorna, en för var månad perioden januari–maj 2016, omfattade sammanlagt 27 namngivna arbetstagare. I listorna angavs timlönen i euro för var och en av arbetstagarna.

Vid granskningen av materialet kunde förbundet konstatera att bolaget inte betalat lön och andra ersättningar till arbetstagarna i enlighet med byggavtalets regler. Av materialet kunde förbundet vidare konstatera att bolaget inte heller tillämpat byggavtalets regler om ordinarie arbetstid och dess förläggning samt ytterligare regler i byggavtalet.

Förbundet kallade till tvisteförhandlingar, men dessa fullföljdes inte av bolaget.

Underlåtenhet att tillämpa prestationslön som huvudlöneform och att kalla till löneförhandling (yrkande 1)

I § 3 i byggavtalet finns lönebestämmelser. I punkten 2.1 anges att löneformerna enligt avtalet är prestationslön och tidlön. Regler om prestationslön finns i punkten 2.2.1. Där anges att prestationslön är huvudlöneform vid bl.a. trä-, betong-, och mureriarbeten, s.k. TBM-arbeten. De arbeten som bolaget utförde var TBM-arbeten.

Vid arbeten som beräknas överstiga 900 timmar är berörd lokalavdelning inom förbundet part. Vid en sådan arbetsplats ska arbetsgivaren, enligt § 3 punkten 3.1.2.1 i byggavtalet, kalla förbundets lokalavdelning till löneförhandling.

Bolaget har inte kallat till någon löneförhandling och någon överenskommelse om lön har inte heller träffats. Bolaget har därmed brutit mot byggavtalets regler om prestationslön som huvudlöneform och om skyldighet att kalla till löneförhandling.

Underlåtenhet att betala avtalsenlig timlön, ob-ersättning och övertidser-sättning (yrkande 2)

Byggavtalets regler om lön m.m.

Om överenskommelse om prestationslön inte träffas ska arbetsgivaren, enligt § 3 punkten 3.1.2.3 och 3.1.6 i byggavtalet, tillämpa den centralt fastställda utbetalningsnivån på orten för berörd arbetstagare.

Då bolaget inte träffat någon löneöverenskommelse med förbundet avseende det aktuella arbetet skulle bolaget således betala den centralt fastställda utbetalningsnivån för orten. För Linköpings del var den nivån 179 kr per timme under den aktuella perioden.

I § 2 punkten 5 i byggavtalet finns regler om obekväm arbetstid och ob-ersättning. Ob-ersättning utgår med vissa angivna procentsatser beroende på när arbetet utförs, i spannet 20–70 procent av utgående lön.

I § 2 punkten 6 i byggavtalet finns regler om övertidsarbete och övertidser-sättning. Övertidser-sättning utgår med vissa angivna procentsatser beroende på när övertidsarbetet utförs, i spannet 30–100 procent av utgående lön.

Av § 3 punkten 9.2 framgår att yrkesarbetare har rätt till lön med fördelningstalet 1, medan övriga arbetstagare har rätt till lön med fördelningstalen 0,88, 0,70 och 0,50. Övriga arbetstagare 1 är arbetstagare som fyllt 19 år och som kan styrka att han eller hon har arbetat i branschen i minst tolv månader. För en sådan arbetstagaren gäller fördelningstalet 0,88 av en yrkesarbeters lön.

Bolaget har betalat för låga timlöner och ingen ob-ersättning och övertidser-sättning

Av det material, listorna, som bolaget lämnade till förbundet framgår följande.

Under den aktuella perioden arbetade sammanlagt 27 personer anställda hos bolaget på arbetsplatsen. Alla arbetade inte hela perioden. I januari arbetade 15, i februari 14, i mars 17, i april 17 och i maj 23 personer.

Till 20 av arbetstagarna betalade bolaget en lägre timlön än 179 kr, åtminstone för någon del av den tid de utförde arbete. Dessa timlöner låg i spannet 5,35–15,20 euro. En och samma arbetstagare fick olika timlön olika månader. Förbundet har räknat om beloppen till svenska kronor enligt valutakursen den 8 augusti 2016. En euro motsvarade då 9,505 SEK.

Flera av arbetstagarna har också arbetat på kvällar och helger, utan att bolaget betalat ob-ersättning enligt vad som följer av byggavtalet.

Vissa av arbetstagarna har arbetat trettondag jul den 6 januari 2016, långfredagen den 25 mars 2016, annandag påsk den 28 mars 2016 och Kristi himmelfärdsdag den 5 maj 2016. Dessa dagar är helgdagar enligt § 4 punkten

4.1 i byggavtalet. För dessa dagar gäller rätt till ob-ersättning enligt byggavtalet, vilket inte betalats.

Flera av arbetstagarna har också arbetat utöver ordinarie arbetstidsmätt per vecka, dvs. mer än 40 timmar per vecka. Bolaget har inte betalat övertidsersättning i enlighet med § 2 punkten 6 i byggavtalet.

Förbundet har i beräkningarna utgått från att de 20 arbetstagarna var yrkesarbetare. De skulle då haft rätt till lön och ersättningar utifrån fördelningstalet 1, dvs. med utgångspunkt i en timlön om 179 kr. Bolaget har vid de förhållandena betalat sammanlagt 985 467 kr för lite såvitt avser timlön, ob-ersättning, övertidsersättning och semesterförmån om 13 procent, jämfört med vad som följer av byggavtalet.

Allmänt skadestånd och skadeståndets beräkning

Bolaget har genom att ingå hängavtalet åtagit sig gentemot förbundet att tillämpa byggavtalet på arbetstagare som bolaget utstationerar för arbete i Sverige, oavsett om de är medlemmar i förbundet eller inte. Genom att inte tillämpa byggavtalets lönebestämmelser på de aktuella arbetstagarna har bolaget således brutit mot kollektivavtalet. Bolaget är därför skyldigt att betala allmänt skadestånd till förbundet för kollektivavtalsbrott.

Bolaget har gjort en förtjänst genom att inte följa byggavtalets bestämmelser om lön, ob-ersättning och övertidsersättning. Det allmänna skadeståndet för detta kollektivavtalsbrott bör därför bestämmas med beaktande av den förtjänst bolaget gjort (jfr AD 1982 nr 114 och AD 2001 nr 82).

Den semesterersättning eller semesterlön som bolaget varit skyldigt att betala på de uteblivna lönebeloppen ska också inräknas i bolagets förtjänst. Enligt byggavtalet, bilaga I, punkten 1, har timavlönade arbetstagare rätt till semesterersättning och semesterlön med 13 procent av semesterlöneunderlaget. I bolagets förtjänst ska alltså inräknas semesterersättning med 13 procent beräknat på den ytterligare lön, ob-ersättning och övertidsersättning som bolaget, i förhållande till förbundet, varit skyldigt att betala till arbetstagarna.

Vid beräkningen av den förtjänst som bolaget har gjort genom att inte betala rätt lönebelopp och andra ersättningar till 20 av arbetstagarna har förbundet dock inte utgått från att de var yrkesarbetare, utan från att de tillhört kategorin ”övriga arbetstagare 1” enligt § 3 punkten 9.1.2 i byggavtalet, dvs. arbetstagare som fyllt 19 år och som arbetat i branschen i minst 12 månader. Bolaget skulle i så fall ha varit skyldigt att betala timlön med den lokala utbetalningsnivån om 179 kr multiplicerad med fördelningstalet 0,88. Den förtjänst bolaget gjort blir då $985\,467 \text{ kr} \times 0,88 = 867\,211 \text{ kr}$.

Den förtjänst som förbundet påstår att bolaget har gjort bygger alltså på en jämförelse med vad bolaget, i förhållande till förbundet, varit skyldigt att betala till arbetstagarna enligt byggavtalet – baserat på de uppgifter som bolaget lämnat – och vad arbetstagarna faktiskt fått betalt, med beaktande av att bolaget varit skyldigt att betala med fördelningstalet 0,88.

Resterande yrkat belopp om 232 789 kr (1 100 000 - 867 211) utgör ersättning för den kränkning, den ideella skada, som bolagets kollektivavtalsbrott inneburit.

Brott mot byggavtalets regler om arbetstid (yrkande 3)

Byggavtalets regler om ordinarie arbetstid och dess förläggning

I § 2 i byggavtalet finns regler om arbetstid.

I § 2 punkten 1.1 finns regler om den ordinarie arbetstidens längd och arbetstidens förläggning. Av regleringen framgår följande. Ordinarie arbetstid är 40 timmar per helgfri vecka. Arbetsgivaren och representant för arbetslaget kan träffa överenskommelse om arbetstidens förläggning för varje enskild arbetsplats och/eller del av arbetsplats. Sådan överenskommelse ska vara skriftlig och kan träffas tidigast när sådan representant är utsedd. Den ordinarie arbetstiden kan förläggas måndag t.o.m. söndag med början tidigast klockan 05.00 och slut senast 22.00. Om någon överenskommelse om ordinarie arbetstid inte har träffats med arbetslaget är arbetstiden klockan 06.45–16.00.

I § 2 punkten 1.4 anges följande. Om någon överenskommelse om ordinarie arbetstid inte har träffats med arbetslaget eller arbetstagare är den ordinarie arbetstiden åtta timmar per dag (exklusive raster) måndag t.o.m. fredag klockan 06.45–16.00.

Förläggningen av arbetstid hos bolaget

Bolaget har inte träffat någon överenskommelse om arbetstidens förläggning. Bolaget skulle därmed enligt byggavtalets reglering ha förlagt den ordinarie arbetstiden måndag t.o.m. fredag kl. 06.45–16.00. Av bolagets uppgifter framgår att bolaget förlagt arbetstid till efter klockan 16.00 och på lördagar och upp till tolv timmar på en arbetsdag samt mer än 40 timmar per vecka. Bolaget har genom att förlägga arbetstid på detta sätt brutit mot byggavtalets arbetstids- och förläggningsregler.

Underlåtenhet att lämna granskningsuppgifter (yrkande 4)

I § 3 punkten 10 finns regler om granskningsuppgifter. Av § 3 punkterna 10.1 och 10.2 framgår följande.

Lokalavdelning äger rätt att fortlöpande granska att arbetstagare får avtalsenlig lön. Arbetsgivare är skyldig att den 30:e varannan månad se till att förbundet får tillgång till vissa angivna granskningsuppgifter.

Bolaget har enligt byggavtalets bestämmelse – såvitt avser utanförstående arbetstagare – varit skyldigt att på eget initiativ, varannan månad, lämna granskningsuppgifter om arbetstagarnas fördelningstal, yrkeskod, löneform, löneperiod, lönesumma, antal arbetade timmar samt avtalad områdesindelning. Detta har bolaget inte gjort. Bolaget har därmed brutit mot den angivna regleringen i byggavtalet.

Det granskningsunderlag som bolaget skulle ha gett in enligt bestämmelsen, är alltså inte det granskningsunderlag som förbundet begärde och fick in i samband med granskningsärendet.

Underlåtenhet att lämna lönespecifikationer (yrkande 5)

I § 7 punkten 2 i byggavtalet finns regler om lönespecifikationer. Där anges att arbetstagare i anslutning till avlöningsdagen för varje löneperiod ska erhålla en lönespecifikation med uppgifter om avlöningsdag, lönebelopp antal arbetstimmar/arbetsdagar samt löneavdrag.

Bolaget har inte lämnat lönespecifikationer till de berörda arbetstagarna i anslutning till utbetald lön. Bolaget har därmed brutit mot bestämmelsen.

Förhandlingsvägran (yrkande 6)

Den 11 augusti 2016 skickade förbundets lokalavdelning en förhandlingsframställning till bolaget. Dagen därpå bekräftade bolaget att det skulle inställa sig till förhandling den 7 september 2016. Vid förhandlingen ajournerades densamma då bolaget behövde inhämta ytterligare information i vissa frågor. Nytt möte bestämdes till senare i september. Den 14 september återkom bolaget och ville boka om mötet och nytt datum bestämdes till den 6 oktober 2016. Den 5 oktober hörde bolaget av sig via mejl varefter mötet bokades om till den 31 oktober 2016.

Den 31 oktober 2016 hörde bolaget av sig och meddelade att det inte kunde komma den avtalade tiden och att bolaget skulle återkomma med förslag på nytt datum. Den 11 november 2016 kontaktade lokalavdelningen bolaget och fick då beskedet att bolagets representant hade blivit fråntagen fullmakten att företräda bolaget.

Bolaget kom således aldrig att fullfölja sin förhandlingsskyldighet vid de lokala förhandlingarna. Förbundet ansåg då att bolaget förhandlingsvägrat.

Förbundet kallade, den 5 december 2016, till central förhandling. Bolaget svarade att det skulle inställa sig den 5 januari 2017 och gjorde det, men ville återigen ajournera förhandlingen för att få möjlighet att inhämta ytterligare information. Nytt möte bestämdes, enligt bolagets önskemål, till den 26 januari 2017. Bolaget kom inte till mötet och anmälde inte heller förhinder.

Förbundet meddelade bolaget den 30 januari 2017 att förbundet ansåg att bolaget förhandlingsvägrat, att förbundet uppfyllt sin förhandlingsskyldighet och att förbundet ansåg förhandlingen avslutad.

Bolaget har inte fullgjort sin förhandlingsskyldighet vare sig lokalt eller centralt. Bolaget har därigenom brutit mot 10 § medbestämmandelagen och är skyldigt att betala allmänt skadestånd till förbundet.

Bolagets jämningsyrkande

Bolagets jämningsyrkande bestrids. Det stämmer att företrädare för förbundet har lämnat vissa uppgifter till NCC om att bolaget inte följde byggavtalets bestämmelser. Uppgiftslämnandet har varit i enlighet med byggavtalets syfte att främja seriöst företagande med rättvis och sund konkurrens. Detta framgår av branschöverenskommelsen om tillämpningsregler avseende 38–40 §§ medbestämmandelagen, bilaga D till byggavtalet, punkterna 1.1 och 6. Under alla omständigheter är det inte förbundet som har ”stängt ner” bolagets arbetsplatser.

Sammanfattning av grunderna för talan

Bolaget har genom att teckna hängavtal till byggavtalet åtagit sig gentemot förbundet att tillämpa byggavtalet och därvid att tillämpa avtalets bestämmelser även på arbetstagare hos bolaget som inte är medlemmar i förbundet.

Bolaget har gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott genom att dels inte följa byggavtalets regler om huvudlöneform och förhandling inför prestationslön samt om att lämna granskningsunderlag, dels inte tillämpa byggavtalets lönebestämmelser samt regler om arbetstid och arbetstidens förläggning samt lönespecifikationer avseende de aktuella arbetstagarna. Bolaget är därmed skyldigt att betala allmänt skadestånd till förbundet för kollektivavtalsbrott.

Bolaget har, genom att inte fullfölja sin förhandlingsskyldighet också brutit mot förhandlingsskyldigheten i 10 § medbestämmandelagen och är därför skyldigt att betala allmänt skadestånd till förbundet.

Det finns inte skäl att jämka skadeståndet.

Bolaget

Bolaget och dess anställda

Bolaget är etablerat i Lettland, har sitt säte i Lettland och betalar skatt i Lettland. Lettisk lag gäller alltså såvitt avser bolagets verksamhet och aktiviteter. Arbetstagarna i fråga är lettiska medborgare och deras anställningsavtal med bolaget är ingångna i Lettland. Frågor som rör bolagets och arbetstagarnas relation faller alltså under lettisk lag.

Det ifrågasätts dock inte att svensk lag ska tillämpas på denna tvist.

Bolaget har fullgjort sina åtaganden gentemot de anställda

Bolaget och arbetstagarna i fråga har ingått skriftliga anställningsavtal om villkoren för arbetet innan de påbörjade de aktuella arbetena. Arbetstagarna har haft lettiska s.k. A1-intyg. Bolaget har följt alla de lettiska regler som varit aktuella för arbetet i Sverige, inklusive skatteregler. Bolaget har inte några skatteskulder i Sverige.

Utöver lön betalade bolaget resorna till och från arbetet i Sverige, bostad, dagliga resor till och från arbetsplatsen och traktamente.

Ingen av arbetstagarna har haft några invändningar mot de löner som de fått för sitt arbete på den aktuella arbetsplatsen och de har skriftligen förklarat att de inte har några klagomål eller krav med anledning av det utförda arbetet.

Bolaget har inte brutit mot byggavtalets bestämmelser

Bolaget är genom hängavtalet bundet av bestämmelserna i byggavtalet. Bolaget har dock inte brutit mot dess bestämmelser. Det finns därför ingen skyldighet för bolaget att betala allmänt skadestånd till förbundet för kollektivavtalsbrott.

Bolaget har inte agerat i strid med byggavtalets regler om prestationslön som huvudlöneform och att kalla till löneförhandling (yrkande 1)

Det stämmer inte att bolaget inte har kallat till löneförhandling eller träffat överenskommelse om lön.

Inför starten av varje bygge träffas en företrädare för bolaget, en för förbundet och en för kommunen för att komma överens om lönevillkor och arbetstider. Inför starten av bygget i Linköping meddelade bolaget startdatum och arbetstagarnas namn till förbundet. Bolagets platschef träffade ombudsmannen M.B. i januari 2016 och de kom efter viss diskussion överens om löner, arbetstider och arbetsvillkor, helt enligt kollektivavtalet. Först därefter påbörjade bolaget arbetet. M.B. har därefter regelbundet besökt arbetsplatsen.

Bolaget har inte underlåtit att tillämpa byggavtalets regler om timlön, översättning och övertidsersättning

De tabeller med uppgifter om arbetad tid och löner m.m. som förbundet har åberopat har inte undertecknats eller lämnats ut av bolaget eller dess ställföreträdare. Domstolen kan inte utgå från dessa uppgifter vid sin prövning av målet. Tillförlitliga uppgifter om arbetad tid hade i stället kunnat tas fram ur inpasseringssystemet på arbetsplatsen, till vilket arbetstagarna hade personliga ID06-kort.

Arbetstagarna har fått timlöner om 12–14 euro.

Arbetstagarna har fått ersättning vid övertidsarbete enligt avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare och med hänsyn till kollektivavtalets krav.

Bolaget kan inte vitsorda att arbetstagare har arbetat på obekvämt arbetstid, bl.a. vissa helgdagar, utan hänvisar till vad som finns registrerat i inpasseringssystemet. Om det har förekommit arbete på obekvämt arbetstid så har det skett på uppdragsgivarens begäran och ob-ersättning har utbetalats.

Bygghavtalets regler om arbetstid (yrkande 3)

Bolaget vitsordar inte att arbetstagare har arbetat på obekväm arbetstid. Arbetstiderna har avtalats med förbundet genom M.B. innan arbetet inleddes.

Granskningsuppgifter (yrkande 4)

Det är inte korrekt att bolaget inte samarbetat och tillhandahållit information om arbetstagarna för den aktuella perioden.

Fram till dess att bolagets verksamhet på arbetsplatsen stoppades har det löpande, ungefär varannan månad, lämnat granskningsuppgifter till förbundet via ett webbformulär och har därmed uppfyllt sin skyldighet.

Lönespecifikationer (yrkande 5)

Det lettiska systemet för lönespecifikationer är annorlunda än det svenska. Enligt lettisk lag får varje arbetstagare ett årsbesked avseende sin lön. Alla arbetstagare som så begär får dessutom en lönespecifikation varje månad i samband med löneutbetalningen.

De arbetstagare som begärt lönespecifikation har alltså fått en sådan. Därutöver har uppgifter skickats varje månad till den lettiska skattemyndigheten. Arbetstagarna har behandlats som i Lettland och de har inte haft några synpunkter på detta.

Påstådd förhandlingsvägran (yrkande 6)

Det som förbundet har anfört om vad som förekommit mellan parterna är i och för sig riktigt. Bolaget har dock gjort vad som varit möjligt för att uppfylla förhandlingsskyldigheten och har alltså inte gjort sig skyldigt till förhandlingsvägran.

Efter juli 2016 hade bolaget så stora ekonomiska svårigheter att dess verksamhet i Sverige inte kunde fortsätta. De enda kvarvarande anställda i bolaget var dess styrelseledamot, P.J., och en sekreterare. P.J. insjuknade under hösten 2016 i cancer. En operation planerades först till november 2016, men sköts upp till april 2017. På grund av sjukdomen kunde han inte inställa sig till någon förhandling. Bolagets ombud i Sverige fick också förhinder i form av sjukdom. Därefter återkallade bolaget ombudets fullmakt, och det fanns därmed ingen som kunde företräda bolaget. Därför återkom bolaget inte med förslag på nytt tillfälle för fortsatt lokal förhandling och ingen sådan kom till stånd.

Inför den centrala förhandlingen meddelade P.J. bolaget att han själv var sjuk och inte kunde komma. Han skickade i stället sin son till förhandlingen den 5 januari 2017, som ajournerades. På grund av bolagets ekonomiska ställning och P.J:s sjukdom kunde bolaget inte skicka någon till den fortsatta förhandlingen den 26 januari 2017. Förbundet upplystes inte om detta.

Grund för jämkning

Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att bolaget har gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott eller brott mot 10 § medbestämmandelagen är de skadeståndsbelopp som förbundet har yrkat alldeles för höga.

Skadestånden bör jämkas med hänsyn till förbundets agerande gentemot bolaget. Någon gång i maj eller juni 2016 lämnade förbundet information till bolagets samarbetspartners om att förbundet hade öppnat ett granskningsärende mot bolaget. Förbundet meddelade NCC, som var huvudentreprenör för kvarteret Alnen, att bolaget inte följde svensk reglering och därför inte kunde tillåtas utföra arbete i Sverige. NCC meddelade bolaget detta via mejl den 23 juni 2016, med kopia till Skanska och AS BMGS.

Förbundets agerande fick till följd att bolagets arbetsplats i kvarteret Alnen ”stängdes ner”. Arbetstagarnas passerkort spärrades och bolaget fick inte utföra något mer arbete. Bolagets ekonomiska förlust till följd av detta uppgår till 400 000 euro.

Den 30 juni 2016 fick bolaget ett mejl från företrädare för Skanska, i vilket uppgavs att bolaget inte fick utföra arbete i projektet Pyrolan i Solna så länge det pågick undersökningar om möjliga oegentligheter vid andra projekt i Sverige. Allt bolagets arbete i projektet stoppades den 4 juli 2016. Ett annat bolag anlätades för att slutföra arbetet. För detta fick bolaget betala 618 480 kr.

Bolagets rykte påverkades alltså av förbundets agerande, vilket innebar avslutande av avtalsrelationer. Detta ledde i sin tur till att bolaget inte kunde fortsätta sin verksamhet i Sverige och inte heller i Lettland på grund av de ekonomiska problem bolaget orsakades. Bolagets verksamhet har upphört per den 18 januari 2018.

Bolaget led således stora ekonomiska förluster på grund av förbundets agerande.

Utredningen m.m.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran vittnesförhör hållits med ombudsmannen M.B. Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Efter att huvudförhandlingen avslutats har bolaget gett in ytterligare handlingar.

Domskäl

Bakgrund och tvisten

Bolaget, som är ett lettiskt byggbolag, tecknade ett s.k. hängavtal till byggavtalet år 2011. Avtalet ingicks frivilligt, utan stridsåtgärder. Av hängavtalet

framgår att tvister hänförliga till avtalet ska avgöras med tillämpning av svensk rätt.

Under första halvåret 2016 utförde bolaget, som underentreprenör, byggnadsarbeten på byggprojektet kvarteret Alnen i Linköping. Bolaget utförde arbetet med egna anställda, vilka hade hemvist i Lettland. Under sommaren 2016 inledde förbundet ett granskningsärende avseende de anställningsvillkor som tillämpades av bolaget för arbetstagarna på den aktuella arbetsplatsen. Förbundet hade inga medlemmar bland arbetstagarna.

Enligt förbundet fick det av bolaget del av listor med uppgifter över vilka arbetstagare hos bolaget som arbetat på projektet, vilken timlön de haft och när de arbetat. Enligt förbundet visar detta material att bolaget inte följt byggavtalet på flera punkter, däribland lönebestämmelserna.

Bolaget har gjort gällande att det fullföljt sina förpliktelser gentemot arbetstagarna enligt de villkor som gällde mellan bolaget och arbetstagarna och att bolaget följt de regler som följer av lettisk rätt, t.ex. avseende olika tillstånd och intyg, socialförsäkringsreglering och skatteregler. Enligt bolaget har arbetstagarna inte haft några invändningar mot de löner och ersättningar som de fått för sitt arbete på den aktuella arbetsplatsen och de har skriftligen förklarat att de inte har några klagomål eller krav med anledning av det utförda arbetet. Bolaget har poängterat att utöver lön betalade bolaget bl.a. resorna till och från arbetet i Sverige, bostad i Sverige, dagliga resor till och från arbetsplatsen och traktamente.

Bolaget har medgett att det genom hängavtalet varit skyldigt att tillämpa bestämmelserna i byggavtalet, men invänt att det material, som enligt förbundet visar att bolaget inte följt kollektivavtalets regler, inte härrör från bolaget och att bolaget inte brutit mot bestämmelser i byggavtalet på sätt förbundet har gjort gällande.

Mellan parterna är tvistigt om bolaget gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott genom att

- inte tillämpa byggavtalets regler om prestationslön och lokal löneförhandling,
- inte betala avtalsenlig timlön, ob-ersättning och övertidsersättning,
- inte följa byggavtalets regler om arbetstid,
- inte löpande lämna granskningsuppgifter till förbundet, och
- inte lämna lönespecifikationer till arbetstagarna i anslutning till utbetald lön.

Därutöver är det tvistigt om bolaget brutit mot sin förhandlingsskyldighet.

Har bolaget underlåtit att tillämpa byggavtalets regler om prestationslön som huvudlöneform och löneförhandling?

Av § 3 punkten 2.2.1 i byggavtalet framgår att prestationslön är huvudlöneform vid bl.a. trä-, betong- och mureriarbeten (TBM-arbeten). Vidare följer av § 3 punkten 3 – om gemensamma bestämmelser vid prestationslön – att

arbetsgivaren, vid en arbetsplats där arbetena i sin helhet beräknas överstiga 900 timmar, ska kalla förbundets lokalavdelning till lokal löneförhandling.

Det har inte ifrågasatts att bolagets arbeten vid arbetsplatsen kvarteret Alnen avsåg TBM-arbeten och att de beräknades överstiga 900 timmar. Bolaget var därmed skyldigt att tillämpa byggavtalets regler om prestationslön. Av dessa följer en skyldighet att kalla till lokal löneförhandling.

Bolaget har uppgett följande. Bolaget lämnade viss information om arbetena till ombudsmannen M.B. innan arbetena påbörjades. Bolagets platschef och M.B. träffades i januari 2016. De kom då överens om löner, arbetstider och arbetsvillkor.

Enligt förbundet har det inte träffats någon löneöverenskommelse.

M.B. har i förhör uppgett bl.a. följande. Han fick kännedom om bolaget genom att arbetsplatsen där bolaget utförde arbeten var belägen mitt emot förbundets lokaler i Linköping. Han noterade, sent våren eller tidigt sommaren 2016, att det ofta arbetades sent på kvällen och på helger. Han bestämde sig därför för att inleda ett granskningsärende. Han sökte i förbundets rapporteringssystem för granskningsunderlag – underlag som ska ges in av arbetsgivarna – men där fanns inga uppgifter från bolaget. Han bestämde sig därför för att göra ett besök på arbetsplatsen. Han har inte löneförhandlat eller överenskommit om tidlön med bolaget och såvitt han känner till har inte heller någon annan hos förbundet gjort det.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Bolaget har uppgett att dess platschef har löneförhandlat med ombudsmannen M.B. Denne har förnekat att han löneförhandlat med bolaget och uppgett att ingen annan hos förbundet heller har gjort det, såvitt han vet. Arbetsdomstolen noterar att om en förhandling hade skett och en löneöverenskommelse träffats borde en sådan överenskommelse skett i skriftlig form, t.ex. i ett förhandlingsprotokoll. Något skriftlig bevisning i denna del har inte åberopats av bolaget.

Arbetsdomstolen finner, med beaktande av dessa omständigheter, att förbundet har visat att bolaget inte tillämpat byggavtalets regler om prestationslön som huvudlöneform och därvid inte kallat till lokal löneförhandling.

Har bolaget betalat lägre timlön, ob-ersättning och övertidsersättning än som följer av byggavtalet?

Tillämplig timlön enligt byggavtalet

I § 3 punkten 3.1.2.3 i byggavtalet anges att om överenskommelse om prestationslön inte träffas ska arbetsgivaren tillämpa den centralt fastställda utbetalningsnivån på orten för berörd arbetstagare.

Förbundet har gjort gällande att utbetalningsnivån för Linköping under aktuell period år 2016 var 179 kr per timme och att bolaget därmed, gentemot

förbundet, åtagit sig att betala en timlön med detta belopp till arbetstagare som är yrkesarbetare. Bolaget har inte invänt mot lönebeloppets storlek i sig.

Har arbetstagarna fått lägre timlön än som följer av byggavtalet?

Förbundet har påstått att bolaget till 20 av arbetstagarna betalade en för låg lön åtminstone för viss tid de var och en utförde arbete perioden januari–maj 2016. Till stöd för detta har förbundet åberopat listor som förbundet uppgett att bolaget lämnat till förbundets lokalavdelning med anledning av det granskningsärende som M.B. inledde. I listorna – en för var månad – anges i tabellform arbetstagarnas namn, vilken timlön de haft och när de arbetat, vilka dagar och vilka tider.

Bolaget har invänt att det inte betalad löner i strid med byggavtalet och att de listor som förbundet åberopat till stöd för sitt påstående inte härrör från bolaget. Bolaget har anfört bl.a. följande. De listor med tabeller med uppgifter om arbetad tid och löner m.m. som förbundet har åberopat har inte under-tecknats eller lämnats ut av bolaget eller dess ställföreträdare. Domstolen kan därför inte utgå från dessa uppgifter vid sin prövning. Tillförlitliga uppgifter om arbetad tid hade kunnat tas fram ur inpasseringssystemet på arbetsplatsen, till vilket arbetstagarna hade personliga ID06-kort.

M.B. har i förhöret med honom uppgett bl.a. följande. Vid sitt besök på arbetsplatsen samtalade han med två personer, varav en företrädde bolaget och den andre dess uppdragsgivare. Han begärde att få se dokumentation över arbetstider och övertidsarbete på arbetsplatsen och fick därefter uppgifter skickade till sig via mejl. Första gången angavs inte arbetstagarnas timlön, men när han fick listorna på nytt hade bolaget lagt till timlönen för varje anställd.

Förbundet har åberopat två mejl av den 7 juli 2016 skickade från bolagets adress btk@btkbuve.com till M.B. och ett mejl skickat samma dag från M.B. till samma mejladress. Inget av mejlen från bolaget är undertecknat med namn.

I det första mejlet, skickat kl. 07.35, anges att till mejlet är bilagt ”our working hours timesheet regarding the project: Kv Alnen, Linköping”. Enligt förbundet fanns bilagt en excelfil med uppgifter avseende maj 2016, som också getts in till domstolen.

I mejlet från M.B. anges följande.

Hello

I'm missing the individual hourly pay (Without daily allowance) for each and every one that N. promised me.

...

Please send me this as soon as possible. The hourly rate for those working at Alnen I would like today.

Som svar skickades från bolagets mejladress, kl. 15.24, den andra mejlet vari anges följande.

Hello M.,
In attachment is working hours timesheet with individual hourly pay
(without daily allowance) regarding the project: Kv Alnen, Linköping.
Have a nice evening!

Enligt förbundet fanns bifogat en likadan excelfil som tidigare, men med en ytterligare kolumn för timlöner.

M.B:s uppgifter om hur mejlen kommit förbundet tillhanda bekräftas alltså av den skriftliga bevisningen. Arbetsdomstolen finner utrett att mejlen sänts från bolaget och finner inte anledning att ifrågasätta M.B:s uppgifter att listorna med tabeller i fråga bifogades mejlen.

Arbetsdomstolen finner utrett att M.B. har mottagit listorna med tabellerna i fråga från bolagets mejladress kort tid efter att han besökt arbetsplatsen och bett bolagets representant där om löneuppgifter. Oavsett vem inom bolaget som har översänt uppgifterna saknas det skäl att utgå från annat än att de härrör från bolaget. Det bör för övrigt noteras att bolaget inte har presenterat någon egen sammanställning av arbetad tid och utbetalda löner, trots att det måste förfoga över sådana uppgifter. Arbetsdomstolen finner därmed att de återopade listorna med tabeller kan läggas till grund för domstolens prövning.

Av listorna framgår att bolaget uppgett att timlöner har betalats till de aktuella 20 arbetstagarna, under den aktuella perioden, i ett spann mellan 5,35–15,20 euro. Vid en valutakurs om 1 euro lika med 9,5 SEK, innebär det timlöner i spannet 51–145 kr. Bolaget har inte invänt mot valutakursen i sig.

Förbundet har vid sin beräkning av vilken förtjänst som bolaget gjort genom att inte betala avtalsenliga löner utgått från att arbetstagarna tillhört kategorin ”övriga arbetstagare 1” som har rätt till lön med fördelningstalet 0,88, dvs. med 88 procent av lönen till en yrkesarbetare med fördelningstalet 1. Den avtalsenliga timlönen skulle då vara 157,52 kr (179 kr x 0,88). Det kan då konstateras att timlöner om 5,35–15,20 euro (ca 51–145 kr) är alltför låga.

Bolaget har alltså betalat lägre timlön till de 20 arbetstagarna, än som följer av byggavtalets bestämmelser.

Har bolaget underlåtit att betala ob-ersättning och övertidsersättning?

I § 2 punkten 5 respektive § 2 punkten 6 i byggavtalet finns regler om vilken ersättning som ska utgå för arbete på obekvämt arbetstid (ob-ersättning) och på övertid (övertidsersättning).

Förbundet har påstått att bolaget inte har betalat ob-ersättning och övertidsersättning enligt byggavtalet. Bolaget har tillbakavisat detta och anfört att avtalsenliga ersättningar har betalats.

Av de listor som förbundet åberopat, och som Arbetsdomstolen bedömt ska ligga till grund för bedömningen, framgår att flera av de 20 arbetstagarna arbetat på obekväm arbetstid och mer än 40 timmar per vecka. Av byggavtalets regler följer då en skyldighet att betala både ob-ersättning och övertidsersättning.

Mot bakgrund av att bolaget till flertalet av arbetstagarna inte har betalat avtalsenlig timlön framstår det som mindre sannolikt att ob-ersättning och övertidsersättning skulle ha utgått med rätt procentsatser beräknat på den avtalsenliga timlönen. Arbetsdomstolen kan dock konstatera att förbundet inte har åberopat någon utredning som särskilt belyser frågorna om ob-ersättning och övertidsersättning har betalats. Det har till exempel inte lagts fram några lönespecifikationer eller liknande. Förhöret med M.B. har inte heller bidragit med specifika uppgifter i denna del.

Enligt Arbetsdomstolens mening har förbundet inte uppfyllt sin bevisbörda för påståendet att bolaget inte betalat avtalsenlig ob- och övertidsersättning.

Har bolaget agerat i strid med byggavtalets arbetstidsregler?

I § 2 i byggavtalet finns regler om arbetstid. Av dessa följer bl.a. att ordinarie arbetstid är 40 timmar per helgfri vecka och att den ordinarie arbetstiden är åtta timmar per dag måndag t.o.m. fredag klockan 06.45–16.00. Genom skriftlig överenskommelse med en representant för arbetslaget kan arbetstiden förläggas på annat sätt under tiden måndag t.o.m. söndag med början tidigast klockan 05.00 och slut senast 22.00.

Det framgår av de åberopade tabellerna att arbetstagare har arbetat efter kl. 16.00 samt i viss utsträckning även på lördagar och helgdagar, betydligt mer än åtta timmar per dag och mer än 40 timmar per vecka. Arbetstidsförläggningen har enligt byggavtalets regler förutsatt en skriftlig överenskommelse med en representant för arbetslaget. Bolaget har inte påstått att det träffats någon sådan överenskommelse. Som domstolen redan har konstaterat är det inte heller utrett, som bolaget har påstått, att någon överenskommelse slutits i januari 2016 mellan bolaget och förbundet, genom M.B., om bl.a. arbetstidens förläggning.

Arbetsdomstolen finner således visat att bolaget inte följt byggavtalets regler om ordinarie arbetstid och om arbetstidens förläggning.

Har bolaget underlåtit att lämna granskningsuppgifter?

Enligt § 3 punkten 10 äger lokalavdelning rätt att fortlöpande granska att arbetstagare får avtalsenlig lön. En arbetsgivare ska varannan månad se till att förbundet får tillgång till vissa i bestämmelsen angivna granskningsuppgifter.

Förbundet har påstått att bolaget över huvud taget inte lämnat granskningsuppgifter till förbundet. Bolaget har invänt att de uppgifter som ska lämnas har lämnats, dels via förbundets webbformulär, dels genom att uppgifter överlämnats till M.B.

Som redan redovisats har M.B. omvitnat att han, i förbundets rapporteringssystem för granskningsunderlag, sökte efter inrapporterade uppgifter från bolaget, men att det inte fanns några sådana. Domstolen har inte skäl att ifrågasätta hans uppgifter, särskilt med beaktande av att han uppgett att bristen på uppgifter var en orsak till att han bestämde sig för att besöka arbetsplatsen. Bolaget har dock uppgett att det har lämnat granskningsuppgifter i webbformulär. Det har åberopat utskrifter, vari finns uppgifter om bl.a. löner, och uppgett att utskrifterna avser till förbundet inrapporterade uppgifter. M.B. har uppgett att dessa utskrifter inte ser ut som utdrag ur förbundets rapporteringssystem. Arbetsdomstolen finner inte anledning att betvivla M.B:s uppgifter.

Slutsatsen av det anförda är att Arbetsdomstolen finner utrett att bolaget inte i förbundets digitala system eller på annat sätt löpande lämnat sådana uppgifter som följer av avtalsbestämmelsen i fråga.

När det gäller de uppgifter som bolaget överlämnat till M.B. har det framgått att de inte varit sådana lönegranskningsuppgifter som arbetsgivaren enligt avtalet ska lämna självmant varannan månad. Det har varit fråga om handlingar som M.B. har begärt för den särskilda granskning av bolaget som han hade påbörjat.

Bolaget har alltså inte löpande lämna granskningsuppgifter till förbundet, på sätt som anges i byggavtalet.

Har bolaget underlåtit att lämna lönespecifikationer?

Enligt § 7 punkten 2 i byggavtalet ska varje arbetstagare i anslutning till avlöningsdagen för varje löneperiod få en lönespecifikation med uppgifter om avlöningsdag, lönebelopp antal arbetstimmar/arbetsdagar samt löneavdrag.

Förbundet har gjort gällande att bolaget inte har lämnat lönespecifikationer till arbetstagarna i anslutning till utbetald lön. Bolaget har invänt att varje arbetstagare har fått ett årsbesked avseende sin lön i enlighet med vad som är brukligt i Lettland och att de arbetstagare som har begärt det har fått en lönespecifikation varje månad samt att månadsuppgifter har skickats till den lettiska skattemyndigheten.

Bolagets uppgifter måste anses innebära att det vidgått att det inte gett alla arbetstagarna lönespecifikationer i samband med utbetalning av lönen till arbetstagarna. Bolaget har således inte följt avtalsbestämmelsen i fråga.

Har bolaget brutit mot förhandlingsskyldigheten?

Förbundet har gjort gällande att bolaget brutit mot förhandlingsskyldigheten som följer av 10 § medbestämmandelagen och har anförut sammanfattningsvis följande. Den 11 augusti 2016 skickades en förhandlingsframställning till bolaget. Bolaget inställde sig till förhandling den 7 september 2016, vilken ajournerades på bolagets begäran. Efter att två gånger ha senarelagt den

fortsatta förhandlingen lämnade bolaget slutligen återbud till det överenskomna förhandlingstillfället den 31 oktober 2016. Den 11 november 2016 meddelade bolaget att det återkallat fullmakten för sitt ombud. Bolaget återkom inte med förslag till nytt förhandlingstillfälle. Sedan förbundets lokalavdelning frånträtt förhandlingen och förbundet kallat till central förhandling inställde sig bolaget till förhandling den 5 januari 2017, vilken ajournerades på bolagets begäran. Bolaget inställde sig inte till fortsatt förhandling den 26 januari 2017. Bolagets agerande innebär att det gjort sig skyldigt till förhandlingsvägran på såväl lokal som central nivå.

Bolaget har medgett att det gått till på det sätt som förbundet har beskrivit.

Arbetsdomstolen kan konstatera att bolaget varit skyldigt att tvisteförhandla enligt byggavtalets förhandlingsordning. Förbundet har dock gjort gällande att bolaget brutit mot förhandlingsskyldigheten enligt 10 § medbestämmandelagen. Av den bestämmelsen följer en rätt till förhandling för en arbetstagarorganisation med en arbetsgivare i en fråga rörande förhållandet mellan arbetsgivaren och en medlem i organisationen, som är eller har varit arbetstagare hos arbetsgivaren. Bolaget har inte anfört att just 10 § medbestämmandelagen inte skulle ha varit tillämplig, utan invänt att bolaget har varit förhindrat att fullfölja förhandlingarna på grund av ekonomiska svårigheter samt sjukdom hos såväl ställföreträdaren som ombudet.

Arbetsdomstolen finner inte anledning att betvivla att bolagets ekonomiska svårigheter och ställföreträdarens sjukdom har försvårat för bolaget att inställa sig till förhandlingarna. Det har dock kunnat krävas av bolaget att under den långa tid som förhandlingarna har ajournerats anlita ett ombud i Sverige för att fullgöra sin förhandlingsskyldighet.

Enligt Arbetsdomstolens mening har bolaget genom att inte fullfölja förhandlingarna gjort sig skyldigt till förhandlingsvägran.

Skadeståndsskyldighet för kollektivavtalsbrott

Arbetsdomstolen har funnit att bolaget inte tillämpat byggavtalets regler om prestationslön och om lokal löneförhandling samt om att lämna granskningsuppgifter till förbundet. Domstolen har vidare funnit att bolaget betalat lägre timlöner till arbetstagarna än vad som följer av byggavtalet och inte följt byggavtalets regler om ordinarie arbetstid och dess förläggning och inte heller till alla arbetstagarna lämnat lönespecifikationer i anslutning till utbetald lön.

Förbundet har gjort gällande att bolaget genom hängavtalet har varit förpliktat gentemot förbundet att tillämpa byggavtalet, även såvitt avser att tillämpa avtalets löner regler och andra anställningsvillkor på bolagets arbetstagare på den aktuella arbetsplatsen, som alltså inte var medlemmar i förbundet.

I AD 2010 nr 87 har Arbetsdomstolen uttalat bl.a. följande. I svensk rätt gäller som en allmän princip att en utanförstående arbetstagare – en arbetsta-

gare som inte är fackligt ansluten eller som är medlem i en annan arbetstagarorganisation än den med vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal – inte själv kan grunda någon rätt direkt på det kollektivavtal som arbetsgivaren är bunden av. En annan sak är att anställningsavtalet även för utanförstående arbetstagare kan hämta och i praktiken i allmänhet också hämtar sitt innehåll helt eller delvis från det kollektivavtal som arbetsgivaren är bunden av. På den svenska arbetsmarknaden gäller alltså i praktiken att en kollektivavtalsbunden arbetsgivare i allmänhet tillämpar kollektivavtalet inom dess sakliga giltighetsområde på samma sätt för arbetstagare som står utanför den kollektivavtalsslutande arbetstagarorganisationen som för organisationens medlemmar. Såvitt avser utstationerade arbetstagare gäller numera, enligt 5 c § lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare, att en utstationerad arbetstagare, som inte är bunden av ett träffat kollektivavtal, ändå har rätt till avtalsvillkor i avtalet på visst sätt. I bestämmelsen anges att om en arbetsgivare och en svensk arbetstagarorganisation är bundna av ett kollektivavtal som reglerar villkoren för utstationerade arbetstagare, har en utstationerad arbetstagare som inte är bunden av avtalet rätt till sådana kollektivavtalsvillkor i avtalet som avses i 5 a § i lagen och att detta gäller för den tid som en utstationering pågår eller har pågått och för sådant arbete som kollektivavtalet är tillämpligt på.

När det gäller relationen arbetsgivaren och den avtalsslutande arbetstagarorganisationen har Arbetsdomstolen i sin praxis utgått från att det i regel följer av ett kollektivavtal att arbetsgivaren är rättsligt förpliktad i förhållande till arbetstagarorganisationen att tillämpa kollektivavtalets bestämmelser om anställningsvillkor även i fråga om utanförstående arbetstagare (se t.ex. AD 2014 nr 31 och däri angivna rättsfall). Det har inte framkommit något som ger anledning att anta något annat än att även byggavtalet har denna innebörd.

Enligt Arbetsdomstolens mening har således bolaget genom hängavtalet åtagit sig gentemot förbundet att tillämpa byggavtalets bestämmelser, även såvitt avser att tillämpa lönebestämmelserna och andra anställningsvillkor på de aktuella arbetstagarna. Genom att inte göra det har bolaget gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott och ådragit sig skyldighet att betala allmänt skadestånd till förbundet.

Att bolaget har stått för olika kostnader i samband med arbetstagarnas resor till och från Sverige och vistelse här har inte befriat bolaget från skyldigheten att betala timlön på en avtalsenlig nivå.

Jämkning

Bolaget har anfört att om bolaget är skadeståndsskyldigt ska skadeståndet sättas lågt och anfört bl.a. följande. Förbundet har lämnat uppgifter till bl.a. NCC och Skanska om att bolaget inte följer ”svenska regler”. Detta ledde till att bolagets arbetsplats i kvarteret Alnen ”stängdes ner” och att bolaget förlorade ytterligare kontrakt. Detta orsakade bolaget stor ekonomisk skada och bolaget tvingades att upphöra med sin verksamhet.

Förbundet har bl.a. invänt att det har agerat i enlighet med byggavtalets syfte och hänvisat till byggavtalet, bilaga D.

Det är ostridigt att förbundet har lämnat uppgifter om bolaget till bl.a. NCC och att detta medfört negativa verkningar för bolaget. Det har dock inte framkommit att uppgiftslämnandet skulle ha skett i strid med lag eller avtal.

Dessutom har det i målet framgått att de lämnade uppgifterna varit i huvudsak korrekta. Enligt Arbetsdomstolens mening finns ingen grund för jämkning på de av bolaget anförda skälen.

Skadeståndets storlek för att bolaget inte tillämpat byggavtalets löne- och arbetstidsregler

Arbetsdomstolen har funnit att bolaget inte tillämpat byggavtalets regler om prestationslön som huvudlöneform och om lokal löneförhandling, inte betalat avtalsenlig timlön och inte tillämpat byggavtalets regler om arbetstid (yrkande 1–3). Domstolen har dock inte funnit visat att bolaget inte betalat ob-ersättning och övertidsersättning.

Enligt Arbetsdomstolens mening har de kollektivavtalsbrott domstolen här funnit att bolaget gjort sig skyldigt till sådant samband med varandra att ett gemensamt skadeståndsbelopp bör bestämmas för dessa.

Det allmänna skadeståndets uppgift är att, där det är behövligt, effektivt avhålla från avsteg från vad lag och avtal innehåller. En viktig princip har angetts vara att det inte i något fall ska te sig lönsamt för en arbetsgivare att sätta arbetstagarnas rätt åt sidan från vad lag och avtal innehåller (se bl.a. prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 302). I enlighet med detta synsätt har Arbetsdomstolen i några fall dömt ut allmänt skadestånd med ett belopp beräknat på den vinst som arbetsgivaren beräknats ha gjort genom en oriktig tillämpning av regler om övertidsersättning (se AD 1982 nr 114 och AD 2001 nr 82). Av domstolens praxis framgår emellertid att även i situationer där det är visat att arbetsgivaren gjort en förtjänst genom en oriktig lag- eller avtalstillämpning måste skadeståndsbedömningen på sedvanligt sätt ske efter en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i målet (se AD 2009 nr 54).

I AD 2001 nr 82 valde arbetstagarorganisationens medlemmar att inte för egen del kräva den övertidsersättning som de var berättigade till, varför förbundet i det fallet i stället yrkade allmänt skadestånd till förbundet motsvarande den övertidsersättning som rätteligen borde ha betalats till arbetstagarna. Arbetsdomstolen uttalade att förbundets situation i det målet kunde jämföras med den som förelegat om arbetstagarna hade varit utanförstående och att de anställda medlemmarnas inställning i tvistefrågan saknade betydelse för bedömningen av förbundets allmänna intresse av att det ingångna kollektivavtalet skulle upprätthållas.

Enligt Arbetsdomstolens mening råder det inget tvivel om att den fackliga organisationen även i detta fall har haft ett intresse av att arbetsgivaren fullt

ut följer avtalet i förhållande till de aktuella arbetstagarna och inte till exempel betalar lägre löner till dessa än vad andra kollektivavtalsbundna arbetsgivare betalar till organisationens medlemmar.

Förbundet har för de ovan angivna kollektivavtalsbrotten yrkat sammantaget 1 300 000 kr och anfört att bolaget gjort en förtjänst om drygt 867 000 kr genom att inte följa byggavtalets regler om timlön samt ob-ersättning och övertidsersättning.

Arbetsdomstolen kan konstatera att bolaget har gjort en betydande besparing genom att till 20 arbetstagare betala en lägre timlön än vad som följer av byggavtalet. Bolagets besparing bör, som förbundet gjort, beräknas med den utgångspunkten att samtliga arbetstagare räknas till den grupp för vilken den avtalsenliga timlönen är $179 \text{ kr} \times 0,88 = 157,52 \text{ kr}$. Utifrån detta beräknar domstolen summan av inbesparad timlön för de 20 arbetstagarna till 603 947 kr. Med tillägg av 13 procent semesterersättning blir besparingen 682 460 kr.

Bolaget har även låtit bli att tillämpa dels byggavtalets grundläggande regler om prestationslön och därmed sammanhängande löneförhandlingsregler, dels avtalets arbetstidsregler. Arbetsdomstolen gör bedömningen att det allmänna skadeståndet – ersättning för den ideella skada som förbundet har åsamkats – för bolagets avtalsbrott i nu behandlade delar bör bestämmas till sammanlagt 750 000 kr.

Skadeståndets storlek för övriga brott mot byggavtalet

Skadeståndet avseende underlåtenhet att lämna granskningsuppgifter

Konstruktionen av byggavtalets lönebestämmelser är sådan att förbundet har ett starkt intresse av att arbetsgivarna uppfyller sin avtalsenliga skyldighet att lämna in granskningsuppgifter. Arbetsdomstolen bestämmer skadeståndsbeloppet till 50 000 kr.

Skadeståndet avseende underlåtenhet att lämna lönespecifikationer

Att bolaget gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott genom att inte tillämpa byggavtalets bestämmelse om att lämna lönespecifikationer till alla arbetstagare i samband med löneutbetalning, bör skäligen medföra skadeståndsskyldighet gentemot förbundet med 20 000 kr.

Skadeståndets storlek för förhandlingsvägran

Bolaget har inställt sig till tvisteförhandlingar med förbundet, men har inte fullföljt förhandlingarna. Det allmänna skadeståndet bör med beaktande av detta bestämmas till skäliga 30 000 kr.

Ränta

Enligt 4 § fjärde stycket räntelagen (1975:635) löper ränta enligt 6 § räntelagen på skadestånd från dagen för delgivning av stämning.

Rättegångskostnader

Förbundet har i huvudsak haft framgång med sin talan. Den del som förbundet har tappat är så begränsad att förbundet bör ha rätt till full ersättning för sina rättegångskostnader. Arbetsdomstolen bedömer att det yrkade beloppet är skäligt.

Handlingar har inkommit efter att huvudförhandlingen avslutats

Handläggningen av ett mål är avslutad i och med att huvudförhandlingen avslutas. Enligt 43 kap. 14 § rättegångsbalken får dock domstolen, om den sedan huvudförhandlingen avslutats finner att det är nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs, besluta om fortsatt eller ny huvudförhandling. Är kompletteringen av enkel beskaffenhet får domstolen i stället efter samråd med parterna besluta att utredningen ska inhämtas på annat lämpligt sätt.

Arbetsdomstolen anser inte att de handlingar som bolaget har gett in efter att huvudförhandlingen avslutats medför att det är nödvändigt att återuppta handläggningen av målet för att komplettera utredningen.

Domslut

1. Arbetsdomstolens tredskodom den 21 februari 2018, dom nr 12/18, undanröjs.
2. Arbetsdomstolen förpliktar SIA ”BTK Buve” att till Svenska Byggnadsarbetareförbundet betala allmänt skadestånd med dels 820 000 kr för kollektivavtalsbrott, dels 30 000 kr för förhandlingsvägran, med ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 12 juni 2017 till dess betalning sker.
3. Arbetsdomstolen förpliktar SIA ”BTK Buve” att ersätta Svenska Byggnadsarbetareförbundet för rättegångskostnader med 213 724 kr, varav 210 363 kr avser ombudsarvode inklusive mervärdesskatt, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Dag Ekman, Kurt Eriksson,
Ari Kirvesniemi, Nikki Vagnér, Gerald Lindberg och Carl-Gustaf Hjort.
Enhälligt.

Rättssekreterare: Jonas Eklund